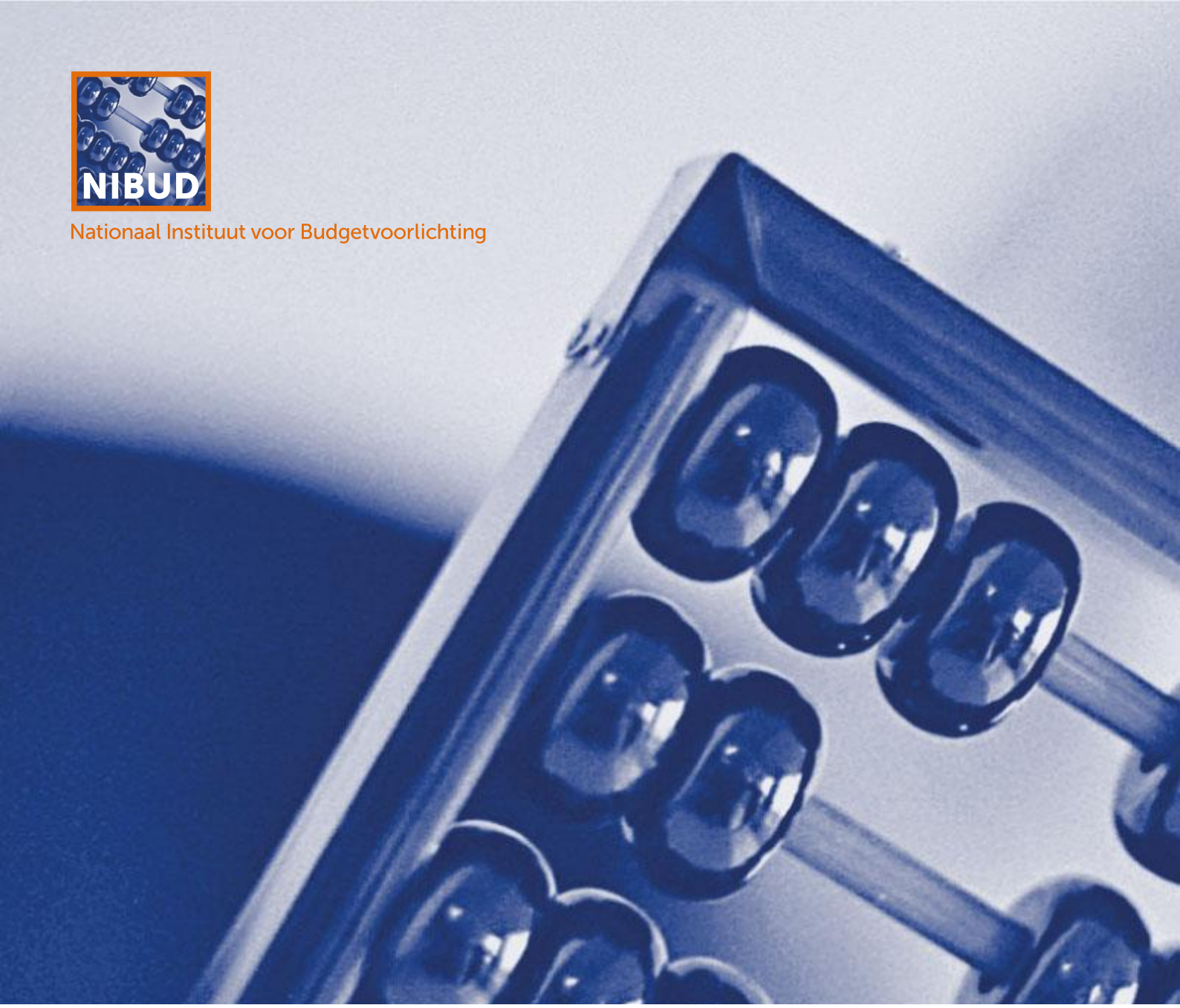

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Impact van maatregelen op het gebied van zorg en sociale zekerheid op het huishoudbudget

Een analyse voor een aantal persona's

Jasja Bos, Gitta van den Enden

Impact van maatregelen op het gebied van zorg en sociale zekerheid op het huishoudbudget

Een analyse voor een aantal persona's

Auteurs
Jasja Bos
Gitta van den Enden

Nibud, augustus 2026
In opdracht van het Ministerie van SZW en het Ministerie van VWS

Inhoud

1. Inleiding 3
1.1 Aanleiding 3
1.2 Leeswijzer 3
1.3 Persona's 3
1.4 Inkomenseffecten 6
1.5 Eerdere inschatting 8

2. Methode betaalbaarheid 9
2.1 De Nibud methode van betaalbaarheid 9

3. Betaalbaarheid van de maatregelen 11
3.1 Inleiding 11
3.2 Resultaten 11
3.3 Nuancering: Rekening houden met meerkosten i.v.m. beperking of ziekte 13

4. Conclusie 18

Bijlage 1 | Toelichting Nibud uitgavencijfers 20

Bijlage 2 | Minimumvoorbeeldbegrotingen 22

Bijlage 3 | Tabellen 24

Bijlage 4 | Uitgeschreven persona's 26

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Het kabinet heeft in het coalitieakkoord 2026-2030 een groot aantal maatregelen op het gebied van zorg en sociale zekerheid aangekondigd. Daarnaast zijn er maatregelen van vorige kabinetten op dezelfde terreinen. De Tweede Kamer heeft een motie aangenomen waarin de regering wordt verzocht om het Nibud de stapeling van deze maatregelen inzichtelijk te laten maken. In dit rapport geven we invulling aan dat verzoek.[1]

De ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) hebben onderzocht wat de inkomenseffecten van de maatregelen zijn en hoe die stapelen bij mensen in Nederland. Die zijn vervat in een aantal voorbeeldsituaties waarbij die stapeling tot uiting komt. Het Nibud heeft in eerste instantie meegekeken bij de vaststelling van de inkomenseffecten. Vervolgens hebben we getoetst hoe de inkomenseffecten uitwerken in relatie tot de uitgaven van deze voorbeeldhuishoudens. De resultaten hiervan hebben we hieronder uitgewerkt.

1.2 Leeswijzer

In het vervolg van het rapport beschrijven we in hoofdstuk 1 voor een aantal persona's de effecten van de volgende maatregelen:

- ER: Stijging van het verplichte eigen risico;
- MAXDAG: Verlaging van het maximum dagloon;
- TGM AO: Afschaffing van de tegemoetkoming arbeidsongeschikten;
- ASZ: Afschaffing van de belastingaftrek specifieke zorgkosten;
- GENEES: Schrappen van enkele geneesmiddelen uit het basispakket;
- IVB/WIJK/HH/JEUGD: Invoering van inkomens- en vermogensafhankelijk bijdrage voor huishoudelijke hulp, wijkverpleging, Wmo en jeugdzorg.

Naast de inkomenseffecten kijken we naar de mate waarin de persona's deze effecten kunnen betalen als rekening wordt gehouden met de minimale uitgaven waar voor deze persona's rekening mee gehouden zou moeten worden. In hoofdstuk 2 beschrijven we eerst de methode van het vaststellen van betaalbaarheid voordat we in hoofdstuk 3 de gevolgen van de effecten op de betaalbaarheid beschrijven. In hoofdstuk 4 staan de conclusies.

1.3 Persona's

De stapeling van maatregelen is inzichtelijk gemaakt voor zes voorbeeldsituaties (persona's). Voor deze persona's zijn verschillende inkomensniveaus bekeken, waaronder 90/100 procent van het maximum dagloon, minimumloon (WML), modaal en AOW zonder en met aanvullend pensioen. In de analyse van de ministeries worden verschillende persona's expliciet beschreven. Voor elk persona is gekozen voor een combinatie van een aantal regelingen. Deze keuze is bepaald door analyses op CBS Microdata.

[1] Motie van het lid Lahlah c.s. over het Nibud vragen om een doorrekening van de kabinetsplannen voor voorbeeldhuishoudens, 19 maart 2026

Analyses van het ministerie van SZW wijzen uit dat deze persona's elk representatief staan voor een aanzienlijke groep huishoudens, van 35 tot ruim 90 duizend huishoudens[2]. De omvang van de groepen neemt aanzienlijk toe als één van de maatregelen niet worden meegenomen.
In individuele gevallen of voor kleinere groepen huishoudens doen zich mogelijk grotere effecten voor. Individuele huishoudens kunnen te maken krijgen met een grotere stapeling van maatregelen of bovengemiddelde kosten.

Hieronder beschrijven we het effect van de maatregelen voor de zes persona's. Tenzij anders vermeld, gaat het bij de genoemde bedragen om effecten per jaar.

Persona 1: alleenstaande arbeidsongeschikte met ER, MAX DAG en TGM AO
Voor persona 1 geldt het volgende:
- Het verplicht eigen risico (ER) stijgt in 2027 met € 70 van € 385 naar € 455. Gecorrigeerd voor inflatie wordt dit voor 2026 teruggelegd naar € 69. Daarnaast wordt het verplichte eigen risico in 2028 getrancheerd in de medisch-specialistische zorg. Door de verhoging van het eigen risico daalt de zorgpremie met € 57. Dit werkt door in de zorgtoeslag, maar deze persona heeft een te hoog inkomen voor zorgtoeslag.
- De verlaging van het maximum dagloon (MAX DAG) betekent op jaarbasis een inkomensdaling van netto € 3.338 bij een IVA-uitkering ter hoogte van 90 procent van het maximum dagloon en netto € 6.676 bij 100 procent. Dit is inclusief de lagere inkomstenbelasting en hogere algemene heffingskorting.
  Voor een WGA-uitkering ter hoogte van 90 of 100 procent van het maximum dagloon betekent het een inkomensdaling van respectievelijk € 3.116 en € 6.231 op jaarbasis.
- De tegemoetkoming arbeidsongeschikten (TGM AO) wordt afgeschaft. Dat scheelt per jaar € 226.

Persona 2: alleenstaande AOW'er met ASZ, ER, GENEES, HH en WIJK
Voor persona 2 geldt het volgende:
- Bij AOW-uitkering zonder en met aanvullend pensioen van € 10.000 zien we dat de lagere zorgpremie door het hogere eigen risico (ER) doorwerkt in een lagere zorgtoeslag. Het inkomenseffect van de verhoging van het eigen risico is dan min € 42. Bij een aanvullend pensioen van € 25.000 is er geen recht op zorgtoeslag en is het inkomenseffect min € 11.
- Het effect van het afschaffen van de belastingaftrek specifieke zorgkosten (ASZ) is ingeschat op basis van informatie van de Belastingdienst.[3] Het effect verschilt per inkomensniveau en is naast het effect op het belastbaar inkomen ook afhankelijk van de zorgkosten die worden afgetrokken. Als er geen aanvullend pensioen is, dan betekent dat voor deze persona een inkomensdaling van € 189 per jaar. Bij € 10.000 aanvullend pensioen werkt dit door in een lagere huur- en zorgtoeslag en is de inkomensdaling incl. die doorwerking € 585 bij € 10.000 aanvullend pensioen en € 327 bij € 25.000 aanvullend pensioen.

[2] Dit geldt voor de meeste persona's, behalve persona 6. De omvang van de groep huishoudens die te maken krijgen met de eigen bijdrage jeugdzorg i.c.m. het eigen risico en de aftrek specifieke zorgkosten kon door technische beperkingen in de data niet in beeld gebracht worden door het ministerie. Naar verwachting zouden op jaarbasis circa 400.000 individuele huishoudens (2023) de eigen bijdrage jeugdzorg gaan betalen. Zie voor meer informatie de analyse van het ministerie over de stapeling van de maatregelen.
[3] Voor de onderzochte persona's is gekeken naar de mediane ASZ voor vergelijkbare persona's in CBS-microdata. Vergelijkbare persona's zijn gekozen door te kijken naar personen met een jaarinkomen dat maximaal € 1.000 afwijkt van het persona. Ook is gekeken naar de persona's met een vergelijkbare inkomensbron (werkend, uitkeringsgerechtigd, gepensioneerd).

- Verder is ingeschat dat het schrappen van enkele geneesmiddelen uit het basispakket (GENEES) € 100 kost.
- Het huishouden moet zelf huishoudelijke hulp (HH) regelen en hiervoor vaak gaan betalen, in plaats van de huishoudelijke hulp uit de Wmo waarvoor nu nog het abonnementstarief geldt. In de doorrekening is rekening gehouden met een lagere eigen bijdrage voor lage inkomens. Als er geen aanvullend pensioen is, dan kost de huishoudelijke hulp € 8 meer vergeleken met het huidige abonnementstarief. Voor de doorgerekende voorbeelden met € 10.000 en € 25.000 aanvullend pensioen geldt dat het huishouden € 1.169 meer gaat betalen.
- Daarnaast wordt er gebruikgemaakt van wijkverpleging (WIJK) waarvoor een eigen bijdrage gaat gelden. Ook hiervoor is gerekend met een lagere eigen bijdrage voor lage inkomens. Als er geen aanvullend pensioen is, dan moet het huishouden hier € 52 voor gaan betalen. Voor de doorgerekende voorbeelden met € 10.000 en € 25.000 aanvullend pensioen geldt dat het huishouden € 182 meer gaat betalen.

Persona 3: alleenstaande AOW'er met ASZ, ER, GENEES, IVB en WIJK

Persona 3 lijkt op persona 2, maar krijgt te maken met de inkomens- en vermogensafhankelijke bijdrage Wmo (IVB) i.p.v. de huishoudelijke hulp:

- Door het inkomensafhankelijke karakter van de IVB gaat iemand met alleen een AOW-uitkering, zonder aanvullend pensioen, € 3 meer betalen dan het huidige abonnementstarief. Bij € 10.000 aanvullend pensioen gaat iemand € 15 meer betalen en bij € 25.000 aanvullend pensioen € 131.
- Omdat er in dit geval sprake is van de IVB, is de betaling voor wijkverpleging voor alle inkomensniveaus € 52 en niet hoger voor hogere inkomens zoals voor het vorige persona het geval is.

Persona 4: alleenstaande AOW'er of bijstandsgerechtigde met ASZ, ER, GENEES, HH en IVB

Deze persona krijgt te maken met het schrappen van huishoudelijke hulp uit de Wmo i.c.m. de IVB i.p.v. een eigen bijdrage voor wijkverpleging:

- De IVB ligt hoger dan voor persona 3. Als er alleen een AOW-uitkering is zonder aanvullend pensioen, dan bedraagt gaat iemand € 20 meer betalen dan het huidige abonnementstarief. Bij € 10.000 en € 25.000 aanvullend pensioen gaat het respectievelijk om € 102 en € 920.
- De eigen betaling voor de huishoudelijke hulp bedraagt voor de verschillende inkomensniveaus respectievelijk € 6, € 1.321 en € 1.321.
- Vergeleken met persona's 2 en 3 verschilt het gemiddelde bedrag voor de aftrek specifieke zorgkosten iets. Dat komt doordat rekening is gehouden met de doorwerking hiervan op de IVB.
- De situatie met een bijstandsuitkering lijkt voor wat betreft bedragen op de situatie met alleen een AOW-uitkering zonder aanvullend pensioen. Alleen de gemiddelde netto aftrek specifieke zorgkosten is hoger voor een bijstandsgerechtigde, waardoor het effect van het afschaffen van de aftrek groter is. Dat komt door het hogere cumulatieve belastingtarief in de eerste schijf voor huishoudens tot de AOW-leeftijd.

Persona 5: alleenstaande arbeidsongeschikte met ASZ, ER en TGM AO
Voor persona 5 wordt het schrappen van de ASZ, het hogere ER en het schrappen van de tegemoetkoming arbeidsongeschikten (TGM AO) inzichtelijk gemaakt.

- Net als bij de voorgaande persona's verschilt het effect van het afschaffen van de belastingaftrek specifieke zorgkosten (ASZ) per inkomensniveau. De maatregel werkt door op de toeslagen. Bij een uitkering op basis van WML bedraagt het effect € 469 (IVA) en € 457 (WGA) en bij modaal € 1.313 (IVA) en € 1.419 (WGA) per jaar.
- Bij zowel een uitkering op basis van WML als modaal zien we dat de lagere zorgpremie door het hogere eigen risico (ER) doorwerkt in een lagere zorgtoeslag. Het inkomenseffect van de verhoging van het eigen risico is dan min € 42.
- De tegemoetkoming arbeidsongeschikten (TGM AO) wordt afgeschaft. Dat scheelt per jaar € 226.

Persona 6: alleenstaande ouder met ASZ, ER en JEUGD
Deze persona betreft een alleenstaande ouder die te maken krijgt met het schrappen van de ASZ, verhoging van het ER en de invoering van een eigen bijdrage voor jeugdzorg (JEUGD).

- Het effect van het afschaffen van de belastingaftrek specifieke zorgkosten (ASZ) bedraagt € 164 per jaar bij WML en € 530 bij modaal.
- Bij WML zien we dat de lagere zorgpremie door het hogere eigen risico (ER) doorwerkt in een lagere zorgtoeslag. Het inkomenseffect van de verhoging van het eigen risico is dan min € 42 per jaar. Bij modaal is er geen recht op zorgtoeslag en bedraagt het effect € 11 omdat het effect louter uit de verhoging van het eigen risico bestaat.
- Het effect van de invoering van de eigen bijdrage voor jeugdzorg (JEUGD) is kleiner bij minimumloon (WML) dan bij modaal en bedraagt respectievelijk € 148 en € 455 per jaar.

1.4 Inkomenseffecten

Uit tabel 1 blijkt dat de inkomenseffecten voor de persona's divers zijn. In de tabel staan per persona verschillende situaties beschreven, parallel aan de analyse van de ministeries. Voor de nuance, deeleffecten en aantallen huishoudens die hiermee te maken krijgen, verwijzen we naar de uitwerking van de ministeries.

Het gaat om inkomenseffecten van -0,9 tot -18,7 procent cumulatief in de periode 2027-2030. Er komen dus enorme effecten voor. De inkomenseffecten zoals die zich in onze jaarlijkse koopkrachtberekeningen van jaar op jaar voordoen liggen meestal in de orde van grootte van 0 tot plus of min 2 procent.[4]

We zien lagere bedragen en kleinere inkomenseffecten bij lagere inkomens. In de situaties van gepensioneerden met alleen een AOW-uitkering en geen aanvullend pensioen gaat het om ongeveer € 30 per maand, bij een aanvullend pensioen van € 10.000 om bijna € 70 tot ruim € 180 per maand, afhankelijk van de maatregelen. Bij de persona's met een bijstandsuitkering en minimumloon € 30 tot € 60 per maand en bij een modaal inkomen ruim € 80 tot ongeveer € 140 per maand.

[4] In de jaarlijkse koopkrachtberekeningen houden we naast inkomenseffecten door beleid ook rekening met economische ontwikkelingen, zoals de ontwikkeling van lonen, uitkeringen en prijzen. Als de economische ontwikkelingen met elkaar in balans zijn, zijn koopkrachtberekeningen beter te vergelijken met inkomenseffecten dan wanneer dat niet het geval is.

Tabel 1: Inkomenseffecten maatregelen incl. doorwerking* (€/jaar)

nr	profiel	ER	MAX DAG	TGM AO	ASZ	GENEES	IVB	WIJK	HH	JEUGD	TO-TAAL**	TOT (MND)	TOT (%)
1	IVA_90PCT	-11	-3.338	-226	0	0	0	0	0	0	-3.575	-298	-10,6%
1	IVA_100PCT	-11	-6.676	-226	0	0	0	0	0	0	-6.913	-576	-18,7%
1	WGA_90PCT	-11	-3.116	-226	0	0	0	0	0	0	-3.353	-279	-10,6%
1	WGA_100PCT	-11	-6.231	-226	0	0	0	0	0	0	-6.468	-539	-18,6%
2	AOW	-42	0	0	-189	-100	0	-52	-8	0	-391	-33	-2,0%
2	AOW_10000	-42	0	0	-585	-100	0	-182	-1.169	0	-2.078	-173	-7,6%
2	AOW_25000	-11	0	0	-327	-100	0	-182	-1.169	0	-1.789	-149	-5,0%
3	AOW	-42	0	0	-189	-100	-3	-52	0	0	-386	-32	-2,0%
3	AOW_10000	-42	0	0	-592	-100	-15	-52	0	0	-801	-67	-2,9%
3	AOW_25000	-11	0	0	-333	-100	-131	-52	0	0	-627	-52	-1,8%
4	AOW	-42	0	0	-189	-100	-20	0	-6	0	-357	-30	-1,8%
4	AOW_10000	-42	0	0	-637	-100	-102	0	-1.321	0	-2.202	-184	-8,1%
4	AOW_25000	-11	0	0	-370	-100	-920	0	-1.321	0	-2.722	-227	-7,7%
4	Bijstand	-42	0	0	-317	-100	-20	0	-6	0	-485	-40	-3,0%
5	IVA_WML	-42	0	-226	-469	0	0	0	0	0	-737	-61	-4,3%
5	IVA_MODAAL	-42	0	-226	-1.313	0	0	0	0	0	-1.581	-132	-6,4%
5	WGA_WML	-42	0	-226	-457	0	0	0	0	0	-725	-60	-4,4%
5	WGA_MODAAL	-42	0	-226	-1.419	0	0	0	0	0	-1.687	-141	-7,2%
6	WML	-42	0	0	-164	0	0	0	0	-148	-354	-29	-0,9%
6	MODAAL	-11	0	0	-530	0	0	0	0	-455	-996	-83	-2,1%

* Doorwerking op inkomstenbelasting, heffingskortingen, zorgpremie, -toeslag, etc.

** Door afronding kan de optelsom van de afzonderlijke effecten afwijken van het totaalbedrag.

1.5 Eerdere inschatting

In juni 2026 heeft het Nibud in opdracht van o.a. Ieder(in) een eerste doorrekening gedaan van de effecten van de maatregelen[5]. Op dat moment was er minder bekend over de manier waarop bepaalde maatregelen worden ingevuld. In die analyse werkten we met een aantal voorbeeldsituaties die, anders dan in deze analyse, niet waren onderbouwd met informatie over de omvang van groepen huishoudens. Ook hebben we in die analyse gekeken naar meer situaties van mensen onder de AOW-leeftijd die geen IVA-/WIA-uitkering ontvangen. Ondanks de andere aanpak zagen we vergelijkbare uitkomsten in de orde van grootte van de effecten van de stapeling van de maatregelen.

In de eerdere analyse zagen we effecten die uiteenliepen van € 47 tot € 384 per maand. In deze analyse gaat het om effecten die uiteenlopen van € 29 tot € 576 per maand. Het belangrijkste verschil tussen beide analyses is dat we in deze recentere analyse kleinere effecten zien bij de lagere inkomens. Dat komt doordat we inmiddels uitgaan van inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor wijkverpleging en het vangnet voor huishoudelijke hulp.

[5] Bos, J. en Wieman, G., "Effecten van voorgestelde beleidsmaatregelen voor mensen met een beperking of chronische ziekte", Nibud, 2026

2. Methode betaalbaarheid

In dit hoofdstuk gaan we in op de onderzoeksmethode en de uitgangspunten die in het onderzoek zijn meegenomen om de betaalbaarheid van de inkomenseffecten te beoordelen.

2.1 De Nibud methode van betaalbaarheid

De berekeningen zijn gebaseerd op cijfermateriaal van het Nibud. Het Nibud maakt een onderscheid in minimumbedragen en gemiddelde bedragen. De bedragen geven de minimale uitgaven weer waar een huishouden rekening mee moet houden. De gemiddelde bedragen geven de gemiddelde bestedingen weer.

Minimumbedragen
De minimumbedragen zijn de bedragen die minimaal voor een bepaalde uitgavenpost nodig zijn. Deze bedragen zijn afhankelijk van de huishoudsamenstelling, maar onafhankelijk van het inkomen.

Het Nibud bepaalt ieder half jaar of een update van deze minimale uitgaven noodzakelijk is. In deze berekeningen maken we gebruik van het onderzoek naar de herijking van het sociale minimum voor de landelijke Commissie sociaal minimum waarvoor de minimumbedragen in zijn geheel zijn geüpdatet. Uitgangspunt is nu het prijspeil van januari 2026. Een toelichting op de uitgaven per uitgavenpost staat in bijlage 1. In bijlage 2 staat een voorbeeld van de minimumbedragen uitgewerkt in een minimumvoorbeeldbegroting.

Gemiddelde bedragen
De gemiddelde bedragen zijn de uitgaven die een vergelijkbaar huishouden voor wat betreft samenstelling en inkomen doet aan de verschillende uitgavenposten. De gemiddelde bedragen stellen we vast met verschillende bronnen waaronder het Budgetonderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De gemiddelde bedragen en voorbeeldbegrotingen met deze bedragen worden jaarlijks gepubliceerd in het Nibud Budgethandboek. Alle bedragen in dit onderzoek zijn landelijke bedragen.

Normbedragen
We toetsen of de minimumbedragen betaalbaar zijn. Daarnaast kijken we of de zogenaamde normbedragen betaalbaar zijn. De normbedragen houden het midden tussen de minimumbedragen en de gemiddelde uitgaven van huishoudens.

Bij een laag inkomen zijn de normbedragen vrijwel gelijk aan de minimumbedragen, maar bij een hoog inkomen liggen de normbedragen hoger. Evenzo geldt dat bij een laag inkomen de normbedragen vrijwel gelijk zijn aan de gemiddelde bedragen, maar bij een hoog inkomen de normbedragen lager liggen dan de gemiddelde bedragen.
Hiermee geven we invulling aan de gedachte dat huishoudens kunnen bezuinigen op de gemiddelde bestedingen, maar dat de minimale uitgaven onvoldoende invulling geven aan een bestendig uitgavenpatroon. Bij een hoger inkomen moet m.a.w. rekening worden gehouden met iets meer dan de minimale bedragen.
De methode dient als basis voor onder andere de advisering over betaalbare hypotheeklasten in het kader van de Regeling Hypothecair Krediet en betaalbare huren.[6,7]

[6] https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/rapport-advies-hypotheeknormen-2026-2025/
[7] Tijdelijke regeling hypothecair krediet, https://wetten.overheid.nl/BWBR0032503/2026-01-01

Voorwaarden
Met de minimumbedragen houden we rekening met een volledig bestedingspatroon van huishoudens. En we gaan voor veel aspecten uit van voorzichtige aannames. Zo houden we bijvoorbeeld rekening met het volledige verplichte eigen risico voor de basiszorgverzekering. Toch kunnen in individuele situaties de minimumbedragen onvoldoende zijn, bijvoorbeeld als een huishouden zogenaamde hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven heeft. Met persoonlijk onvermijdbare uitgaven in de vorm van meerkosten door een ziekte of beperking houden we in deze analyse apart rekening. Maar met andere mogelijk hoge uitgaven niet, bijvoorbeeld hoge woonlasten. Dat kan in individuele situaties zorgen voor een minder goede betaalbaarheid dan volgt uit deze analyses.

3. Betaalbaarheid van de maatregelen

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk confronteren we de effecten van de maatregelen uit het coalitieakkoord en van eerdere kabinetten met de minimum- en normbedragen voor de persona's.

We hebben bij de uitwerking de volgende keuzes gemaakt:

- Als de minimale bedragen niet betaalbaar zijn, dan presenteren we het resultaat in "rood" en als de normbedragen niet betaalbaar zijn in "oranje".
- De minimum- en normbedragen baseren we op de huidige situatie van de persona's. Dat betekent dat we bijvoorbeeld rekening houden met het huidige abonnementstarief voor de Wmo voor de persona's die gebruikmaken van de Wmo.
- We baseren de gemiddelde uitgaven en daarmee de normbedragen op het netto inkomen inclusief de eventuele aftrek specifieke zorgkosten voor de persona's die daarvan gebruikmaken. De totale minimum-, norm- en gemiddelde bedragen staan in tabel B3.1 in bijlage 3.

De (inkomens)effecten van maatregelen verrekenen we vervolgens met het saldo van de inkomsten min de minimale bedragen en met het saldo van de inkomsten min de normbedragen. We laten dat in de tabellen zien met de toevoeging "_CA". Het saldo van de inkomsten en de minimale uitgaven, waarbij rekening is gehouden met het effect van de maatregelen duiden we dus aan met "minsaldo_CA". In tabel B3.2 in bijlage 3 staat ook het saldo van de inkomsten en de gemiddelde bedragen weergegeven.

We hebben in dit hoofdstuk daarnaast een scenario uitgewerkt, waarin we rekening houden met de meerkosten van mensen met een chronische ziekte of beperking, die naar verwachting vaak voorkomen bij mensen die geraakt worden door de maatregelen. Deze meerkosten hebben we in 2024 onderzocht voor een aantal voorbeeldhuishoudens.

3.2 Resultaten

Uit tabel 2 valt af te lezen dat het effect van de maatregelen voor alle persona's en inkomensniveaus betaalbaar is vergeleken met de minimale uitgaven (minsaldo_CA is positief).

Voor de meeste profielen zijn de minimale uitgaven echter niet maatgevend voor de betaalbaarheid. Bij een hoger inkomen hoort immers een hoger uitgavenpatroon. De maatregelen leiden ertoe dat een aantal profielen moet bezuinigen op de gemiddelde bestedingen die een vergelijkbaar huishouden doet[8].

Om te bepalen in hoeverre dat problematisch is kijken we naar de normuitgaven. De normuitgaven liggen tussen de minimale en gemiddelde uitgaven in, waarbij we de vaste lasten hebben vastgezet op het niveau van de gemiddelde uitgaven. De reden hiervoor is dat huishoudens hun vaste lasten over het algemeen op de korte termijn niet of nauwelijks kunnen aanpassen. De vaste lasten hangen grotendeels af van de woning en de woonsituatie en daarop valt moeilijk te bezuinigen. We veronderstellen dat de persona's dus alleen kunnen bezuinigen op de reserverings- en huishoudelijke uitgaven.

[8] Zie tabel B3.2 in bijlage 3 (gemsaldo_CA is negatief)

We zien dat het effect van de maatregelen niet voor alle persona's betaalbaar is als gekeken wordt naar de normuitgaven (normsaldo_CA is negatief). De situatie waarin de betaalbaarheid het meest in het geding komt is persona 5 met een WGA-uitkering op basis van WML. Er resteert nog € 108 per maand ten opzichte van de minimale uitgaven.

Leeswijzer tabel 2
In tabel 2 valt bijvoorbeeld af te lezen dat het saldo van de inkomsten en de minimale uitgaven voor persona 1 met het profiel WGA-uitkering ter hoogte van 100 procent van het maximum dagloon € 1.196 per maand bedraagt. De maatregelen (totaal_CA) kosten het huishouden € 539, zodat het saldo daalt naar € 657 per maand.
Omdat de minimumbedragen niet maatgevend zijn voor een bestendig uitgavenpatroon bij een dergelijk inkomensniveau, kijken we echter naar de normbedragen. Als we dat doen, dan zien we dat er elke maand € 490 overblijft, wat na aftrek van de kosten van de maatregelen à € 539 omslaat in een tekort van € 49 per maand.
Er is in dat geval dus weliswaar voldoende saldo om de minimale uitgaven van te kunnen blijven betalen, maar als we ervan uitgaan dat er niet bezuinigd kan worden op de vaste lasten en slechts in beperkte mate op de overige uitgaven, dan zien we dat de betaalbaarheid van de maatregelen in het geding komt.

Tabel 2: Saldo inkomsten min uitgaven voor en na effect maatregelen coalitieakkoord (€/maand)

nr	profiel	min saldo	totaal_CA	min saldo_CA		norm saldo	totaal_CA	norm saldo_CA
1	IVA_90PCT	1103	-298	805		414	-298	116
1	IVA_100PCT	1381	-576	805		639	-576	63
1	WGA_90PCT	936	-279	657		278	-279	-1
1	WGA_100PCT	1196	-539	657		490	-539	-49
2	AOW	393	-33	360		103	-33	70
2	AOW_10000	913	-173	740		335	-173	162
2	AOW_25000	1300	-149	1151		631	-149	482
3	AOW	393	-32	361		103	-32	71
3	AOW_10000	913	-67	846		335	-67	268
3	AOW_25000	1300	-52	1248		631	-52	579
4	AOW	393	-30	363		103	-30	73
4	AOW_10000	913	-184	729		335	-184	151
4	AOW_25000	1300	-227	1073		631	-227	404
4	Bijstand	155	-40	115		39	-40	-1
5	IVA_WML	243	-61	182		61	-61	0
5	IVA_MODAAL	601	-132	469		159	-132	27
5	WGA_WML	187	-60	127		46	-60	-14
5	WGA_MODAAL	577	-141	436		152	-141	11
6	WML	1237	-29	1208		441	-29	412
6	MODAAL	1671	-83	1588		775	-83	692

minsaldo:
saldo inkomsten en minimumuitgaven

totaal_CA:
totaal inkomenseffect maatregelen

minsaldo_CA:
minimumuitgaven minus effect maatregelen

normsaldo:
saldo inkomsten en normuitgaven

normsaldo_CA:
normuitgaven minus effect maatregelen

3.3 Nuancering: Rekening houden met meerkosten i.v.m. beperking of ziekte

Een nuancering van bovenstaande resultaten is op zijn plaats. We hebben namelijk vooralsnog alleen gekeken naar de minimale en gemiddelde bestedingen van huishoudens waarbij we nog geen rekening hebben gehouden met de meerkosten die veel huishoudens hebben door een beperking of chronische ziekte. Meerkosten die mensen die gebruikmaken van zorg waarvoor de maatregelen gelden waarschijnlijk ook zullen hebben. Deze meerkosten kunnen zeer divers zijn en voor wat betreft hoogte uiteenlopend.

In 2024 hebben we onderzoek gedaan naar deze meerkosten en de bedragen bleken te variëren van gemiddeld € 90 per maand voor iemand met een licht verstandelijke beperking tot € 779 voor een gezin met een kind met een ernstige beperking. Geïndexeerd naar 2026 bedragen de meerkosten voor iemand met een motorische beperking (MB) € 226 per maand en de meerkosten voor iemand met een lichamelijke beperking als gevolg van een chronische (spier)ziekte (LB) € 346 per maand.

Tabel 3: Meerkosten door een chronische ziekte en/of beperking (€/maand)

	Motorische beperking (MB)	Lichamelijke beperking door een chronische ziekte (LB)
Hogere huur i.v.m. aanwezigheid lift	67	-
Servicekosten voor lift	24	-
Hogere kamertemperatuur	-	29
Hoger elektriciteitsverbruik i.v.m. hulpmiddelen	29	34
Telefoonabonnement met onbeperkt bellen	-	2
Uitgebreidere aanvullende verzekering	16	35
Uitgebreidere inboedelverzekering	2	-
Rechtsbijstandsverzekering	-	22
Lidmaatschap patiëntenvereniging	3	3
Zwembadkaartje voor begeleider	25	-
Regiotaxi/Valys i.p.v. OV	3	3
Kosten ziekenhuisbezoek met Regiotaxi	7	-
Ziekenhuisbezoek met auto	-	13
Bezoek specialist met auto	-	6
Meerkosten grotere auto	-	118
Minderkosten reguliere fiets	-11	-11
Gehandicaptenparkeerkaart en rijbewijs	3	3
Kledingslijtage	30	30
Eigen bijdrage medicijnen	22	42
Eigen bijdrage Wmo*	-	-
Vakantiehuisje minder validen	-	11
Extra waskosten	6	6
TOTAAL	226	346

* hier wordt al rekening mee gehouden in de maatregelen

Als we rekening houden met deze meerkosten, dan zien we dat de minimaal onvermijdbare uitgaven niet altijd betaalbaar zijn. Dus nog zonder dat we de effecten die we in dit onderzoek in kaart brengen meenemen. Dat is het geval bij de persona met een bijstandsuitkering en de persona's met een IVA- of WGA-uitkering ter hoogte van het minimumloon.

De voorbeeldsituaties die we in dat onderzoek in kaart hebben gebracht zijn misschien niet één op één van toepassing op de persona's waar we hierboven naar hebben gekeken, maar we kunnen wel inzichtelijk maken wat dergelijke meerkosten zouden betekenen voor de betaalbaarheid van de effecten van de maatregelen uit het coalitieakkoord.

Rekening houdend met meerkosten van € 226 per maand i.v.m. een motorische beperking zorgen de maatregelen ervoor dat de minimale uitgaven niet meer in alle gevallen betaalbaar zijn (zie tabel 4: minsaldo_CA_MB is negatief). Dat is voor persona 4 met een bijstandsuitkering het geval, net als voor persona 5 met een uitkering ter hoogte van minimumloon.
Voor persona 4 met een bijstandsuitkering geldt bijvoorbeeld dat het saldo van de inkomsten en minimale uitgaven na aftrek van de maatregelen € 115 per maand bedraagt (minsaldo_CA). Als daar bovenop rekening wordt gehouden met meerkosten in verband met een motorische beperking van € 226 (meerkstn_MB), dan ontstaat er een tekort van € 111 per maand (minsaldo_CA_MB).
Zoals eerder opgemerkt, is het saldo van de inkomsten en minimale uitgaven in de meeste van deze gevallen waarin de minimale uitgaven niet meer betaalbaar zijn sowieso onvoldoende om dergelijke meerkosten te kunnen doen.

Er is ook een aantal situaties waarin de effecten van de maatregelen ervoor zorgen dat de normuitgaven inclusief meerkosten niet meer betaalbaar zijn (zie tabel 5: normsaldo_CA_MB is negatief).

Als er rekening wordt gehouden met hogere meerkosten van € 346 per maand i.v.m. een beperking door een chronische ziekte (meerkstn_CZ), dan verslechtert de betaalbaarheid (minsaldo_CA_CZ). Dergelijke meerkosten zullen wellicht relatief vaak voorkomen bij persona's die gebruikmaken van huishoudelijke hulp en/of wijkverpleging.

Voor persona 6 (alleenstaande ouder) zou ook gekeken kunnen worden naar de meerkosten van huishoudens met een kind met een beperking. Die meerkosten liggen gemiddeld hoger dan € 346, waardoor de betaalbaarheid van de maatregelen ook voor dat persona in het geding komt als daarnaar gekeken wordt. Omdat we niet weten hoe de zorgvraag van dit persona eruitziet hebben we dit niet verder uitgewerkt.

Tabel 4: Saldo inkomsten min minimumbedragen incl. meerkosten na effect maatregelen coalitieakkoord (€/maand)

minsaldo_CA: *saldo inkomsten en minimumuitgaven*
meerkstn_MB: *gemiddelde meerkosten motorische beperking*
minsaldo_CA_MB: *minimumuitgaven minus meerkosten motorische beperking*
meerkosten_CZ: *gemiddelde meerkosten chronische ziekte*
minsaldo_CA_CZ: *minimumuitgaven minus meerkosten chronische ziekte*

nr	profiel	min saldo_CA	meerkstn _MB	minsaldo _CA_MB	min saldo_CA	meerkstn _CZ	minsaldo _CA_CZ
1	IVA_90PCT	805	226	579	805	346	459
1	IVA_100PCT	805	226	579	805	346	459
1	WGA_90PCT	657	226	431	657	346	311
1	WGA_100PCT	657	226	431	657	346	311
2	AOW	360	226	134	360	346	14
2	AOW_10000	740	226	514	740	346	394
2	AOW_25000	1151	226	925	1151	346	805
3	AOW	361	226	135	361	346	15
3	AOW_10000	846	226	620	846	346	500
3	AOW_25000	1248	226	1022	1248	346	902
4	AOW	363	226	137	363	346	17
4	AOW_10000	729	226	503	729	346	383
4	AOW_25000	1073	226	847	1073	346	727
4	Bijstand	115	226	-111	115	346	-231
5	IVA_WML	182	226	-44	182	346	-164
5	IVA_MODAAL	469	226	243	469	346	123
5	WGA_WML	127	226	-99	127	346	-219
5	WGA_MODAAL	436	226	210	436	346	90
6	AS_Ouder_WML	1208	226	982	1208	346	862
6	AS_Ouder_MODAAL	1588	226	1362	1588	346	1242

Tabel 5: Saldo inkomsten min normbedragen incl. meerkosten na effect maatregelen coalitieakkoord (€/maand)

normsaldo_CA: *saldo inkomsten en normuitgaven*
meerkstn_MB: *gemiddelde meerkosten motorische beperking*
normsaldo_CA_MB: *normuitgaven minus meerkosten motorische beperking*
meerkosten_CZ: *gemiddelde meerkosten chronische ziekte*
normsaldo_CA_CZ: *normuitgaven minus meerkosten chronische ziekte*

nr	profiel	norm saldo_CA	meerkstn _MB	normsaldo _CA_MB	norm saldo_CA	meerkstn _CZ	normsaldo _CA_CZ
1	IVA_90PCT	116	226	-110	116	346	-230
1	IVA_100PCT	63	226	-163	63	346	-283
1	WGA_90PCT	-1	226	-227	-1	346	-347
1	WGA_100PCT	-49	226	-275	-49	346	-395
2	AOW	70	226	-156	70	346	-276
2	AOW_10000	162	226	-64	162	346	-184
2	AOW_25000	482	226	256	482	346	136
3	AOW	71	226	-155	71	346	-275
3	AOW_10000	268	226	42	268	346	-78
3	AOW_25000	579	226	353	579	346	233
4	AOW	73	226	-153	73	346	-273
4	AOW_10000	151	226	-75	151	346	-195
4	AOW_25000	404	226	178	404	346	58
4	Bijstand	-1	226	-227	-1	346	-347
5	IVA_WML	0	226	-226	0	346	-346
5	IVA_MODAAL	27	226	-199	27	346	-319
5	WGA_WML	-14	226	-240	-14	346	-360
5	WGA_MODAAL	11	226	-215	11	346	-335
6	AS_Ouder_WML	412	226	186	412	346	66
6	AS_Ouder_MODAAL	692	226	466	692	346	346

Gemeentelijke inkomensondersteuning
De meeste gemeenten in Nederland ondersteunen inwoners met een laag inkomen door middel van verschillende regelingen, bijvoorbeeld een collectieve zorgverzekering, tegemoetkomingen voor kinderen of tegemoetkoming voor zorgkosten. Niet elke gemeente heeft specifiek beleid voor zorgkosten. In gemeenten waar dat wel zo is, varieert dat van een generiek bedrag tot meerdere tegemoetkomingen voor specifieke zorgkosten. De tegemoetkomingen worden niet altijd via de bijzondere bijstand betaald. Sommige gemeenten geven hier invulling aan op basis van de Wmo.

Een willekeurig voorbeeld is de gemeente Utrecht, die een vergoeding uitkeert van € 200 per jaar voor zorgkosten voor inwoners met een inkomen tot 150 procent van het sociaal minimum. Ook de gemeente Amsterdam kent vrij uitgebreid beleid op dit gebied. In Amsterdam bestaat een Regeling tegemoetkoming meerkosten, die tot maximaal € 91,25 per maand aan zorgkosten vergoedt. Het gaat om tegemoetkomingen voor kosten voor extra kledingslijtage, waskosten, energiekosten en kosten voor maaltijden, aangevuld met een basisbedrag en een compensatie voor het verplicht eigen risico voor de zorgverzekering.

De tegemoetkomingen verschillen dus per gemeente en vergoeden vaak maar een deel van de totale meerkosten. We hebben daarom geen rekening gehouden met deze tegemoetkomingen.
We hebben ook geen rekening gehouden met de enveloppe van 350 miljoen uit het coalitieakkoord om mensen tegemoet te komen in de zorgkosten.

4. Conclusie

In deze analyse hebben we gekeken naar de effecten van de stapeling van maatregelen op het gebied van zorg en sociale zekerheid op het huishoudbudget van enkele persona's. De maatregelen komen voort uit het coalitieakkoord van het huidige kabinet en uit beleid van voorgaande kabinetten.

De persona's zijn door de ministeries van VWS en SZW opgesteld om relatief grote groepen huishoudens weer te geven die geconfronteerd worden met deze stapeling. Het gaat bijvoorbeeld om een groep die te maken krijgt met de verhoging van het eigen risico, de verlaging van het maximum dagloon en de afschaffing van de tegemoetkoming arbeidsongeschikten. Bij een andere groep gaat het om een samenloop van de afschaffing van de aftrek specifieke zorgkosten, verhoging van het eigen risico, versobering van vergoedingen voor geneesmiddelen uit de basiszorgverzekering en invoering van eigen bijdragen voor huishoudelijke hulp en wijkverpleging.
Per persona gaat het om groepen van ongeveer 35 tot 90 duizend individuele huishoudens.

Grote inkomenseffecten met name bij inkomens vanaf modaal
De inkomenseffecten voor de persona's zijn divers. Procentueel gaat het om inkomensdalingen van 0,9 tot 18,7 procent in de periode 2027-2030. Dit zijn enorme effecten. De inkomenseffecten zoals die zich in onze jaarlijkse koopkrachtberekeningen van jaar op jaar voordoen, inclusief ontwikkelingen van lonen, uitkeringen en prijzen, liggen meestal in de orde van grootte van 0 tot plus of min 2 procent.

Uitgedrukt in bedragen zien we persona's waarbij het gaat om enkele tientjes per maand, tot situaties waarbij het gaat om honderden euro's per maand. We zien lagere bedragen en (procentueel) kleinere inkomenseffecten bij lagere inkomens en hogere bedragen bij hogere inkomens. Dit is een belangrijk verschil met de eerdere analyse die we hebben gedaan in opdracht van onder andere Ieder(in) naar de effecten van de stapeling van de maatregelen. Toen beschikten we nog niet over de informatie waar we in deze analyse wel rekening mee hebben kunnen houden. Alhoewel de orde van grootte van de effecten gemiddeld genomen redelijk overeenkomt met de eerdere analyse, zien we dat de effecten lager uitvallen voor huishoudens met een laag inkomen.

Minimale noodzakelijke uitgaven blijven betaalbaar mits huishoudens niet geconfronteerd worden met meerkosten voor een beperking
De grote inkomenseffecten lijken moeilijk in te passen in het huishoudbudget. Dat blijkt ook als we die effecten afzetten tegen de bestedingen van huishoudens. Dat hebben we gedaan door te toetsen of de minimaal noodzakelijke uitgaven nog betaalbaar zijn. Dat lijkt voor het merendeel van de persona's het geval te zijn, met die nuance dat er dan geen sprake moet zijn van meerkosten die veel mensen met een beperking juist wel hebben.

Als rekening wordt gehouden met gemiddelde meerkosten, dan zien we dat de minimale uitgaven bij de persona's met een laag inkomen niet betaalbaar zijn, en de maatregelen voor grotere tekorten zorgen. Dat is zonder rekening te houden met regelingen voor meerkosten die gemeenten kunnen hebben voor lagere inkomens en zonder het extra bedrag uit het coalitieakkoord voor chronisch zieken en gehandicapten (de enveloppe van 350 miljoen).

Huishoudens moeten soms fors bezuinigen om de extra kosten van de maatregelen te kunnen dragen
Voor huishoudens met een gemiddeld (modaal) of hoger inkomen volstaat het niet om alleen te kijken naar de minimale uitgaven. In die gevallen moet er rekening worden gehouden met hoger uitgavenniveau (normuitgaven), zeker voor wat betreft de vaste lasten. We zien dat voor een aantal persona's met gemiddelde en hogere inkomens de maatregelen ervoor zorgen dat de betaalbaarheid ten opzichte van dat uitgavenniveau in het geding komt. Dat is het geval voor de persona's met een WGA-uitkering die te maken krijgen met de verlaging van het maximum dagloon en voor de persona's met een WIA-uitkering die te maken krijgen met de afschaffing van de aftrek specifieke zorgkosten.

Uitwerking per maatregel

De inkomensafhankelijkheid van maatregelen dragen in positieve zin bij aan de betaalbaarheid ervan
Enkele maatregelen zoals de eigen bijdragen voor Wmo, wijkverpleging en jeugdhulp zijn inkomensafhankelijk ingevuld waardoor mensen met een laag inkomen minder betalen dan mensen met een hoger inkomen. Dat is positief voor de betaalbaarheid van die maatregelen.

Maatregelen die doorwerken in de hoogte van de toeslagen pakken negatief uit voor inkomens vanaf minimumloon. Potentieel grote effecten in individuele gevallen
Ook het afschaffen van de aftrek specifieke zorgkosten heeft kleinere effecten voor de persona's met een minimuminkomen dan voor de persona's met een hoger inkomen. Dat komt doordat het afschaffen van de aftrek specifieke zorgkosten relatief grote negatieve effecten heeft op huishoudens met een inkomen net boven het minimumloon, die te maken krijgen met lagere toeslagen door het afschaffen van de aftrek.
Bij deze maatregel is het risico op grotere negatieve effecten voor individuele huishoudens groter dan bij enkele andere maatregelen, zoals de verhoging van het eigen risico of de afschaffing van de tegemoetkoming arbeidsongeschikten. Individuele huishoudens die hogere kosten maken dan gemiddeld, en dus meer specifieke zorgkosten aftrekken dan gemiddeld, zullen een relatief groot inkomenseffect ervaren van het afschaffen van de belastingaftrek.

Verhogen verplicht eigen risico heeft grootste effecten op lage en middeninkomens door doorwerking in zorgtoeslag
Voor andere maatregelen zoals de verhoging van het eigen risico werkt dat juist andersom. Het effect is groter bij lage inkomens dan bij hoge inkomens. Dat komt doordat de maatregel doorwerkt in de zorgtoeslag. Dat is weliswaar negatief voor de betaalbaarheid van deze maatregel, maar vergeleken met de orde van grootte van de andere maatregelen is het inkomenseffect van alleen deze maatregel relatief beperkt.

Bijlage 1 | Toelichting Nibud uitgavencijfers

Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen van de pakketten die leiden tot de begrotingsposten. Het Nibud gebruikt diverse bronnen voor de uitgavencijfers. De inhoud van de uitgavenpakketten worden in overleg met andere organisaties regelmatig aangepast. De prijzen van de pakketten worden elk jaar herijkt en aangepast.

Huur
Voor de alleenstaande persona's tot de AOW-leeftijd zonder kinderen die vanwege hun inkomen in aanmerking komen voor huurtoeslag is gerekend met een huur van € 546, met kinderen met € 625, en vanaf de AOW-leeftijd met € 631. Voor hogere inkomens van een huur van € 706 of € 720.

Energie
Dit is de prijs van gemiddeld verbruik naar huishoudtype met een opslag van 10 procent voor huishoudens vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd.

Lokale lasten
Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapsheffingen verminderd met de eventuele kwijtschelding.

Telefoon, televisie en internet
Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand met een databundel tot maximaal 2 GB, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen
Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief een tandartsverzekering. Voor huishoudens die voldoen aan de voorwaarden zijn de tarieven van de collectieve basisverzekering en de aanvullende verzekering (incl. tand) gehanteerd.

Overige verzekeringen
Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de AOW-leeftijd een uitvaartverzekering.

Onderwijs
Deze bedragen zijn gebaseerd op onderzoek van SEO, zoals gepubliceerd in de Schoolkostenmonitor. Het betreffen onder andere de vrijwillige schoolbijdrage, leermiddelen en gereedschappen, ICT-benodigdheden en kosten voor extra schoolactiviteiten.

Kinderopvang/peuteropvang
Er is vanwege de leeftijden van de kinderen geen rekening gehouden met kinderopvang

Vervoerskosten
Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten voor stads- en streekvervoer met de bus. Hierbij is uitgegaan van een beperkte hoeveelheid vervoer per maand.

Uitgaven in verband met het verkrijgen of behouden van werk
We houden rekening met werkgerelateerde kosten (vervoer, representatieve kleding). Hiervoor houden we een vast bedrag aan.

Kleding en schoenen
Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-minimumpakket voor kleding. Het gaat hierbij net als bij alle andere uitgavenposten om een goedkoop pakket met nieuwe artikelen. De bedragen zijn gebaseerd op de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Inboedel en onderhoud
Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-minimumpakket voor inventaris en onderhoud. Dit betreft o.a. de stoffering, keukeninventaris en huishoudelijk apparatuur.

Zelfzorgmiddelen
Deze kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d. Voor huishoudens met een zorgvraag kunnen hier nog kosten bijkomen, afhankelijk van het zorgprofiel.

Eigen risico
Dit bedrag is gebaseerd op € 385, waarbij we ervan uitgaan dat het gehele bedrag gereserveerd moet worden.

Eigen bijdrage Wmo
Voor de persona's die gebruikmaken van Wmo-voorzieningen is rekening gehouden met het abonnementstarief.

Voeding
De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Was- en schoonmaakmiddelen
Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging
Uitgegaan is van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen
Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven.

Pakket voor sociale participatie
Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staat hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten. Het gaat hierbij om een voorbeeld van een invulling van activiteiten. Bij vakanties/uitgaan kan ook gedacht worden aan andere activiteiten zoals het bezoeken van een museum of zwembad.

Bijlage 2 | Minimumvoorbeeldbegrotingen

Minimumvoorbeeldbegroting januari 2026 bedragen per maand	Alleenstaande		Twee personen	
INKOMEN				
bijstandsuitkering	1.331		1.902	
vakantietoeslag	70		100	
zorgtoeslag	129		246	
huurtoeslag	405		431	
TOTAAL INKOMSTEN	**1.935**		**2.679**	
UITGAVEN				
huur	667		703	
energie	147		165	
water	18		22	
lokale lasten	*	(59)	*	(80)
telefoon, televisie, internet	64		73	
zorgverzekeringen	180		361	
overige verzekeringen	27		43	
onderwijs	-		-	
kinderopvang	*		*	
bankkosten	4		11	
contributies en abonnementen	*		*	
vervoer	22		45	
levensonderhoud anderen	*		*	
betalingsverplichtingen	*		*	
VASTE LASTEN	**1.129**		**1.423**	
kleding	62		125	
inboedel	89		100	
onderhoud huis en tuin	32		32	
zelfzorgmiddelen	6		11	
eigen risico zorgverzekering	32		64	
vrijetijdsuitgaven	*		*	
RESERVERINGSUITGAVEN	**221**		**332**	
voeding	274		498	
was- en schoonmaakartikelen	6		7	
persoonlijke verzorging	28		55	
huishoudelijke dienstverlening	*		*	
huisdieren	*		*	
roken	*		*	
diversen	5		7	
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	**313**		**567**	
SOCIALE PARTICIPATIE	132		215	
SALDO INKOMSTEN -/- UITGAVEN	**140**		**142**	

Minimumvoorbeeldbegroting januari 2026 bedragen per maand	Alleenstaande		Twee personen	
INKOMEN				
AOW-pensioen	1.558		2.135	
vakantietoeslag	101		145	
zorgtoeslag	129		246	
huurtoeslag	405		431	
TOTAAL INKOMSTEN	**2.194**		**2.957**	
UITGAVEN				
huur	667		703	
energie	159		176	
water	18		22	
lokale lasten	*	(59)	*	(80)
telefoon, televisie, internet	64		73	
zorgverzekeringen	180		361	
overige verzekeringen	15		19	
onderwijs	-		-	
kinderopvang	*		*	
bankkosten	4		11	
contributies en abonnementen	*		*	
vervoer	19		38	
levensonderhoud anderen	*		*	
betalingsverplichtingen	*		*	
VASTE LASTEN	**1.126**		**1.403**	
kleding	62		125	
inboedel	89		100	
onderhoud huis en tuin	32		32	
zelfzorgmiddelen	9		13	
eigen risico zorgverzekering	32		64	
vrijetijdsuitgaven	*		*	
RESERVERINGSUITGAVEN	**224**		**334**	
voeding	266		484	
was- en schoonmaakartikelen	6		7	
persoonlijke verzorging	26		53	
huishoudelijke dienstverlening	*		*	
huisdieren	*		*	
roken	*		*	
diversen	5		7	
HUISHOUDELIJKE UITGAVEN	**303**		**551**	
SOCIALE PARTICIPATIE	125		202	
SALDO INKOMSTEN -/- UITGAVEN	**416**		**467**	

Bijlage 3 | Tabellen

In deze bijlage staan naast de minimum- en normbedragen ook de gemiddelde bedragen en de saldi van de inkomsten en de gemiddelde bedragen.

In tabel B3.1 staat achtereenvolgens het netto besteedbaar inkomen per maand (netbestink), de totale minimale uitgaven (minuitg) en het saldo van inkomsten en minimale uitgaven (minsaldo). Achter de minimale uitgaven staan de normuitgaven (normuit), het normsaldo, de gemiddelde uitgaven (gemuitg) en het saldo van de inkomsten en de gemiddelde uitgaven (gemsaldo).

Tabel B3.1: Saldo inkomsten min uitgaven (€/maand)

nr	profiel	net bestink	min uitg	min saldo	norm uitg	norm saldo	gem uitg	gem saldo
1	IVA_90PCT	2999	1896	1103	2585	414	2843	156
1	IVA_100PCT	3277	1896	1381	2638	639	2921	356
1	WGA_90PCT	2832	1896	936	2554	278	2797	35
1	WGA_100PCT	3092	1896	1196	2602	490	2868	224
2	AOW	2197	1804	393	2094	103	2197	0
2	AOW_10000	2717	1804	913	2382	335	2596	121
2	AOW_25000	3179	1879	1300	2548	631	2806	373
3	AOW	2197	1804	393	2094	103	2197	0
3	AOW_10000	2717	1804	913	2382	335	2596	121
3	AOW_25000	3179	1879	1300	2548	631	2806	373
4	AOW	2197	1804	393	2094	103	2197	0
4	AOW_10000	2717	1804	913	2382	335	2596	121
4	AOW_25000	3179	1879	1300	2548	631	2806	373
4	Bijstand	1893	1738	155	1854	39	1893	0
5	IVA_WML	1979	1736	243	1918	61	1979	0
5	IVA_MODAAL	2464	1881	583	2310	154	2464	0
5	WGA_WML	1923	1736	187	1877	46	1923	0
5	WGA_MODAAL	2438	1881	557	2292	146	2438	0
6	WML	3897	2660	1237	3456	441	3780	117
6	MODAAL	4426	2755	1671	3651	775	4022	404

Tabel B3.2: Saldo inkomsten min uitgaven na maatregelen (€/maand)

nr	profiel	min saldo	norm saldo	gem saldo		totaal _CA		min saldo _CA	norm saldo _CA	gem saldo _CA*
1	IVA_90PCT	1103	414	156		298		805	116	-142
1	IVA_100PCT	1381	639	356		576		805	63	-220
1	WGA_90PCT	936	278	35		279		657	-1	-244
1	WGA_100PCT	1196	490	224		539		657	-49	-315
2	AOW	393	103	0		33		360	70	-33
2	AOW_10000	913	335	121		173		740	162	-52
2	AOW_25000	1300	631	373		149		1151	482	224
3	AOW	393	103	0		32		361	71	-32
3	AOW_10000	913	335	121		67		846	268	54
3	AOW_25000	1300	631	373		52		1248	579	321
4	AOW	393	103	0		30		363	73	-30
4	AOW_10000	913	335	121		184		729	151	-63
4	AOW_25000	1300	631	373		227		1073	404	146
4	Bijstand	155	39	0		40		115	-1	-40
5	IVA_WML	243	61	0		61		182	0	-61
5	IVA_MODAAL	601	159	0		132		469	27	-132
5	WGA_WML	187	46	0		60		127	-14	-60
5	WGA_MODAAL	577	152	0		141		436	11	-141
6	WML	1237	441	117		29		1208	412	88
6	MODAAL	1671	775	404		83		1588	692	321

* geel betekent dat er bezuinigd moet worden op de uitgaven die vergelijkbare huishoudens gemiddeld doen. Oranje betekent een bezuiniging op de norm uitgaven (de norm houdt het midden tussen de minimale en de gemiddelde uitgaven).

Bijlage 4 | Uitgeschreven persona's

Sommige persona's worden in de analyse van de ministeries uitgebreider beschreven. In deze bijlage vullen we die beschrijving aan met de effecten op de betaalbaarheid.

Het gaat om de volgende persona's:
- Persona 1: IVA-uitkering o.b.v. het maximum dagloon
- Persona 2: Bijstandsuitkering met Wmo-ondersteuning
- Persona 3: Oudere met wijkverpleging en specifieke zorgkosten
- Persona 4: Oudere in een woonvoorziening en huishoudelijke hulp

De inkomenseffecten voor deze persona's staan in tabel B4.1 hieronder. Voor sommige bedragen in de beschrijving van de effecten op de betaalbaarheid kan naar tabel B4.2 gekeken worden. Hierin staan de gemiddelde minimum-, norm- en gemiddelde bedragen en bijbehorende saldi.

Tabel B4.1: Inkomenseffecten maatregelen incl. doorwerking* (€/jaar)

nr	profiel	ER	MAX DAG	TGM AO	ASZ	GENEES	IVB	WIJK	HH	JEUGD	TO-TAAL	TOT (MND)	TOT (%)
1	IVA_100PCT	-11	-6.676	-226							-6.913	-576	-18,7%
2	Bijstand	-42			-317		-20				-379	-32	-2,3%
3	AOW_10000	-42			-585			-182			-809	-67	-3,0%
4	AOW_25000	-11					-963		-1.321		-2.296	-191	-6,5%

* doorwerking op inkomstenbelasting, heffingskortingen, zorgpremie, -toeslag, etc.

Tabel B4.2: Saldo inkomsten min uitgaven (€/maand)

nr	profiel	net bestink	min uitg	min saldo	norm uitg	norm saldo	gem uitg	gem saldo
1	IVA_100PCT	3277	1896	1381	2638	639	2921	356
2	Bijstand	1893	1738	155	1854	39	1893	0
3	AOW_10000	2717	1802	915	2380	337	2594	123
4	AOW_25000	3152	1879	1273	2544	608	2800	352

Persona 1: IVA-uitkering o.b.v. het maximum dagloon
Met zijn huidige inkomen houdt Patrick elke maand € 356 per maand over. Dat is het bedrag dat hij overhoudt nadat rekening is gehouden met de gemiddelde uitgaven (zie tabel B3.1). Dat komt mede doordat hij vrij lage woonlasten heeft.
Doordat de netto inkomsten van Patrick met € 576 per maand (€ 6.913 per jaar) dalen, kan hij € 220 minder uitgeven dan hij gewend was (356 – 576). Hij houdt voldoende over om zijn vaste lasten van te kunnen blijven betalen.
Als we alle meerkosten ter hoogte van € 226 per maand meetellen die Patrick heeft vanwege zijn motorische beperking die ertoe hebben geleid dat hij een IVA-uitkering heeft, dan houdt hij onvoldoende over om naast al zijn vaste lasten al zijn overige uitgaven van te kunnen doen.

Persona 2: Bijstandsuitkering met Wmo-ondersteuning
Lucas geeft elke maand zijn hele inkomen uit. Als alleen naar de minimale uitgaven gekeken wordt, dan resteert er maandelijks een bedrag van € 155. Hiermee zou hij de

kosten van de maatregelen van € 32 kunnen opvangen. Ook als we rekening houden met een iets hoger uitgavenniveau (de normbedragen), dan resteert er elke maand € 39 en zijn de kosten van de maatregelen nog op te vangen.
In deze situatie zijn gemiddelde meerkosten van € 226 zoals we die waarnemen bij huishoudens met een motorische of beperking niet betaalbaar.

Persona 3: Oudere met wijkverpleging en specifieke zorgkosten
Door de stapeling van de maatregelen heeft Shurandy € 67 minder te besteden. Gemiddeld hield hij elke maand € 123 over en daalt dat naar € 56 door de maatregelen. Dat betekent dat hij dit kan betalen mits hij geen hoge meerkosten heeft in verband met een chronische ziekte of beperking.
Als we rekening houden met een gemiddeld bedrag van € 346 aan meerkosten in verband met een beperking door chronische ziekte, dan houdt hij niet elke maand € 123 over, maar kan hij elke maand € 223 minder besteden (123-346) dan wanneer hij deze meerkosten niet heeft.
Zonder deze meerkosten zou hij elke maand € 337 overhouden als hij voor de helft bezuinigd op zijn overige uitgaven (behalve de vaste lasten). Met deze meerkosten moet hij dus al meer bezuinigen dan dat (want er ontstaat dan een tekort van € 9, namelijk 337-346). In dat geval zijn de kosten van de maatregelen een stuk moeilijker op te vangen.

Persona 4: Oudere in een woonvoorziening en huishoudelijke hulp
Fatima houdt elke maand € 352 over. Als zij door de maatregelen € 191 meer gaat betalen, dan is dat nog betaalbaar. Er moeten dan echter geen hoge meerkosten zijn voor bijvoorbeeld een beperking. Als we rekening houden met gemiddelde meerkosten van € 226, zoals we die zien bij huishoudens met een motorische beperking, dan houdt zij elke maand € 126 over (352-226). Zij kan de kosten van de maatregelen dan niet zonder meer betalen en moet dan bezuinigen op haar uitgaven. Als zij de helft minder uitgeeft aan haar overige uitgaven (zonder de vaste lasten), dan resteert er elke maand € 608 minus € 226 meerkosten, is € 382, waarmee zij de kosten van de maatregelen wel op kan vangen zonder op lange termijn in betalingsproblemen te komen. Ook hogere gemiddelde meerkosten van € 346, zoals we die waarnemen bij huishoudens met een chronische ziekte, zijn in dat geval betaalbaar.